

ČESKÝ JAZYK

5. ročník

**inovace a zkvalitnění výuky směřující
k rozvoji čtenářské a informační gramotnosti.**

BYLO NÁS PĚT

**četba ukázky z knihy Bylo nás pět, práce
s textem, rozbor ukázky**

vl. znak: UM - ČJ

Autor: Alžběta Dostálová 2012 ZŠ Rokytnice v O.h.

TEXT:

Můj nejmilejší přítel se nazývá Bejval Antonín, protože jsme s Tondou jedna ruka. Taktéž si půjčujeme knížky. On má plničký kufr indiánek, jako jest: Morová rána v Praze, Vpád Pasovských a Bílá paní Rožmberská. Na jedné jest obrázek s nápisem „Dvacaterák se obořil na knížete“. Veliký jelen se již již chystá parohy probodnout knížete pána, vtom však jeho věrný myslivec vystřelil smrtící ránu, čímž si zavázal knížete k vděčnosti. Taky má Tonda sharkovky a kliftónek habaděj. Všecko má, protože pan Bejval říká, že si potrpí na vzdělání a nelituje groše.

Tonda má převzít povoznictví po svém otci a slíbil mně, že by pak si mne vzal za pacholka. To by bylo pěkné. Jenomže sám Tonda nechce zůstat doma, ale miní se odebrat do světa, protože je vynálezcem. On vynalezl takové palčivé sklíčko. Když svítí slunce, tak říká: „Dej sem ruku, já ti něco ukážu, ale nesmíš se dívat, protože bys mně vynález prozradil.“ Tak podržíš ruku, chvíli nic, ale za chvíli zařeš bolesti a na ruce máš červený flíček. Tonda říká, že až bude velký, že za ten vynález dostane houf peněz a koupí si motorku.

Jeho otec, pan Martin Bejval, je ze všech nejsilnější. Každému se postaví bez bázně, každého přepere. On mně připadá jako Lamželezo, Drtimosaz a Skopcenakopec, jak jsem to četl v jedné knížce, co nám půjčuje pan učitel ze školní žákovské knihovny a musí se v pořádku odvést, jinak rodiče neb jejich zástupci to musejí zaplatit. Jednou se pan Bejval z legrace pustil do křížku s panem Plachetkou, sládkem, co má taky strašnou sílu, on byl ve válce a všechny nepřátele přemohl, Oni tedy zápasili, byli červení, zhluboka dýchali a pan Bejval praštil panem Plachetkou o zem, jen to žuchlo, on zná ty správné hmaty. Všichni se smáli, pan Plachetka řekl: „Fuj, ty kujóne!“ a musil dát na pivo. V Sokole zdvihne pan Plachetka stokilovou činku tahem, nikdo to po něm nedokáže. Pročež chci také býtí závozníkem, abysem měl sílu. Všichni úhlavní nepřátelé budou přede mnou prchati, zachraň se, kdo můžeš. Nikoho se neleknu, třeba by byl po zuby ozbrojen jako loupežník Horia, co chodil s Gloskou.

Pročež jsem rád, že jsem hoch, jenom mužský dovede všechny nepřátele pokořit, aby prosili o milost, že už to víckrát nebudou dělat. Holky se sice taky perou, ale nemá to žádnou cenu, jenom se chechtají nebo brečí. Neumějí si hrát, mají samé takové pitomé hry a chtějí se vdávat. Ale žádný mužský si je nevezme, protože není s nimi žádná legrace. Když si hrají na svatbu, tak ženicha dělá zase jenom děvče, přičemž se divně kroutí a špulí ústa, aby bylo vidět, že je ženich.

Musíte vědět, že jsem byl ve velkém nebezpečí, že zůstanu holkou, neboť každý kluk, když se narodí, je nejdřív doucha a pak teprve hoch. Nosil jsem až do svého čtvrtého roku holčenci sukýnky, protože naši říkali, že se musejí dotrhat. Byla to pro mne velká hanba, hoši se mnou nechtěli nic mít a můj bratr Ladislav, co je nyní kupeckým mládencem, se proto za mne styděl. Pamatuji se, jak jednou kolem našeho domu šli nějakí páni a já jsem stál na prahu a cucal jsem certličku. Vedle mne stál Ladislav a taky cucal certličku. A jeden z těch pánů ukázal na mne a povídal: „To je hezká holčička.“

„To není prauda,“ odvětil Láďa uraženě, „nýbrž je to kluk.“

„Vždyť nosí sukýnky, tak jakýpak kluk?“

„Tak se podívejte!“ řekl Láďa a zdvihl mně sukýnky.

Páni se smáli a říkali: „A přece je to holka,“ a Láďa na ně vyplázl jazyk, vzal mne za ruku a pravil: „Pojď domů!“ Ale to už je dávno, to jsem byl ještě malý, dneska jsem už velký.

Bylo moje velké štěstí, že se nám narodila Mančinka, škoda že jsem právě nebyl doma, protože mne tatínek poslal pro cihličku kvasnic a řekl, abych pak šel na oběd k strejdovi Emilovi a nevrátil se až večer. Když jsem se vrátil, tak byla u nás paní Štichauerová a chovala Mančinku zabalenou v peřince. Mančinka měla docela malý obličej, červený jako jablíčko, a v peřince vypadala jako vánočka. Paní Štichauerová pravila: „To je tvoje sestřička,“ a velela mně:

PRACOVNÍ LIST:

1. KONEC UKÁZKY NÁM NĚJAKÝ ŠOTEK ROZSTŘÍHAL NA JEDNOTLIVÉ VĚTY A TY PAK ROZHÁZEL. ZKUSTE JEDNOTLIVÉ VĚTY SPRÁVNĚ POSKLÁDAT, ZJISTÍTE PAK JMÉNO AUTORA.

KDYŽ BYLA NAŠE MANČINKA DOCELA MALÁ, TAK MĚLA MÍSTO NOSU KNOFLÍK, A VĚŘTE MNĚ TO NEBO NE, DOVEDLA SI CUCAT PALEC U NOHY. Č

„ŘEKNI: PÁNBŮH POŽEHNEJ!“ P

OD TÉ DOBY, CO SE NARODILA MANČINKA, DOSTAL JSEM KALHOTY, A TAK JSEM SE STAL DOOPRAVDY KLUKEM. L

KOLIKRÁT JSEM TO PO NÍ ZKOUŠEL, ALE NE A NE TO TREFIT. E

JÁ JSME TO NECHTĚL ŘÍCI A MAMINKA LEŽELA V POSTELI A BYLA NEMOCNÁ. O

DOPADLO TO TEDY SE MNOU DOBŘE. Á

VŠAK JÁ SE TO MUSÍM NAUČIT, A AŽ TO BUDU UMĚT, TO BUDE SLÁVY. K

....ZBYLÉ OTÁZKY VYŘEŠTE BEZ TEXTU!

2. O ČEM JE KNIHA DVACATERÁK SE OBOŘIL NA KNÍŽETE?

3. CO JE PALČIVÉ SKLÍČKO? VÍTE, K ČEMU UŽITEČNÉMU BY SE DALO POUŽÍT?

4. VYSVĚTLETE SLOVO LAMŽELEZO. KOMU SE TAK V UKÁZCE ŘÍKÁ?

5. VYLUŠTĚNÍM PŘESMYČKY ZJISTÍTE JMÉNO HLAVNÍ POSTAVY KNIHY.

RTEP AJZAB

6. JAK SE JMENUJE JEHO NEJLEPŠÍ KAMARÁD A ČÍM BY CHTĚL BÝT?

7. NA CO SI HRAJÍ HOLKY?

8. KDO JE VYPRAVĚČEM? CO MU HROZILO AŽ DO ČTVRTÉHO ROKU ŽIVOTA A PROČ?

9. JISTĚ JSTE SI VŠIMLI, ŽE KNIHA NENÍ NAPSANÁ DNEŠNÍ ČEŠTINOU. CO MYSLÍTE, ŽE ZNAMENAJÍ TATO SLOVA?

CERTLIČKA.....

KVELB.....

FODEL.....

ZHINDROVAT.....

ZELŇÁKY.....

KLICAN.....

10. ČÍM JE BRATR LADISLAV?

ŘEŠENÍ:

1. KONEC UKÁZKY NÁM NĚJAKÝ ŠOTEK ROZSTŘÍHAL NA JEDNOTLIVÉ VĚTY A TY PAK ROZHÁZEL. ZKUSTE JEDNOTLIVÉ VĚTY SPRÁVNĚ POSKLÁDAT, ZJISTÍTE PAK JMÉNO AUTORA.

„ŘEKNI: PÁNBŮH POŽEHNEJ!“

P

JÁ JSME TO NECHTĚL ŘÍCI A MAMINKA LEŽELA V POSTELI A BYLA NEMOCNÁ.

O

OD TÉ DOBY, CO SE NARODILA MANČINKA, DOSTAL JSEM KALHOTY, A TAK JSEM SE STAL DOOPRAVDY KLUKEM.

L

DOPADLO TO TEDY SE MNOU DOBŘE.

Á

KDYŽ BYLA NAŠE MANČINKA DOCELA MALÁ, TAK MĚLA MÍSTO NOSU KNOFLÍK, A VĚŘTE MNĚ TO NEBO NE, DOVEDLA SI CUCAT PALEC U NOHY.

Č

KOLIKRÁT JSEM TO PO NÍ ZKOUŠEL, ALE NE A NE TO TREFIT.

E

VŠAK JÁ SE TO MUSÍM NAUČIT, A AŽ TO BUDU UMĚT, TO BUDE SLÁVY.

K

....ZBYLÉ OTÁZKY VYŘEŠTE BEZ TEXTU!

2. O ČEM JE KNIHA DVACATERÁK SE OBOŘIL NA KNÍŽETE?

O KNÍŽETI, KTERÉHO PŘI LOVU JELEN MÁLEM NABRAL NA PAROHY. NAŠTĚSTÍ HO VÝSTŘELEM Z PUŠKY ZACHRÁNIL MYSLIVEC;

3. CO JE PALČIVÉ SKLÍČKO? VÍTE, K ČEMU UŽITEČNÉMU BY SE DALO POUŽÍT?

=TLUSTÉ SKLO (LUPA), KTERÉ JE VYSTAVENÉ SLUNEČNÍM PAPRSKŮM; V PŘÍPADĚ NOUZE SE TÍM DÁ ROZDĚLAT OHEŇ;

4. VYSVĚTLETE SLOVO LAMŽELEZO. KOMU SE TAK V UKÁZCE ŘÍKÁ?

=SILNÝ MUŽ; TATINKOVI NEJLEPŠÍHO KAMARÁDA, MARTINU BEJVALOVI;

5. VYLUŠTĚNÍM PŘESMYČKY ZJISTÍTE JMÉNO HLAVNÍ POSTAVY KNIHY.

PETR BAJZA

6. JAK SE JMENUJE JEHO NEJLEPŠÍ KAMARÁD A ČÍM BY CHTĚL BÝT?

ANTONÍN BEJVAL; ANTONÍN BY CHTĚL BÝT VYNÁLEZCEM, ALE MĚL BY PŘEVZÍT PROVOZNICTVÍ PO SVÉM OTCI;

7. NA CO SI HRAJÍ HOLKY?

HOLKY SE CHECHTAJÍ A BREČÍ; HRAJÍ SI NA SVATBU;

8. KDO JE VYPRAVĚČEM? CO MU HROZILO AŽ DO ČTVRTÉHO ROKU ŽIVOTA A PROČ?

VYPRAVĚČ JE PETR BAJZA; HROZILO MU, ŽE BUDE HOLČÍČKA, NEBOŽ AŽ DO ČTVRTÉHO ROKU ŽIVOTA NOSIL HOLČÍČÍ OBLEČENÍ;

9. JISTĚ JSTE SI VŠIMLI, ŽE KNIHA NENÍ NAPSANÁ DNEŠNÍ ČEŠTINOU. CO MYSLÍTE, ŽE ZNAMENAJÍ TATO SLOVA?

CERTLIČKA.....cucavý bonbón

KVELB.....obchod

FODEL.....křeslo

ZHINDROVAT.....zničit

ZELŇÁKY.....koláče plněné zelím

KLICAN.....kámen

10. ČÍM JE BRATR LADISLAV?

KUPECKÝ MLÁDENEC;